

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 4. Utrùm usus opinionis minùs tutæ licitus sit ei, cui opinio opposita, & magis tuta apparet verisimilior.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

nere, suspendendo assensum & dissensum suum circa omnia ferè objecta. Quod necessariò faceret, si nunquam judicaret de veritate vel falsitate objectorum, nisi cum omnimodam de illorum veritate vel falsitate certitudinem haberet: hac enim omnimoda certitudo rara admodum est, præsertim in moralibus, sicut & in politicis.

Nota pro sequentibus articulis. De rebus ad mores pertinentibus possunt esse duæ opiniones inter se oppositæ, quarum una negat aliquid esse illicitum, seu aliqua lege, sive naturali, sive positiva, prohibitum; altera verò illicitum, seu lege aliqua prohibitum esse affirmat. Prima dicitur opinio minus tuta, quia in ea sequenda potest esse periculum aliquod transgrediendi legem aliquam: secunda verò dicitur tutior, quia in ea sequenda nullius legis violandæ periculum incurrit. Exemplum habemus in triplici contractu, circa quem sunt duæ sententiæ inter se oppositæ, quarum prima affirmat contractum illum esse lege naturali prohibitum, tanquam usurarium; altera negat. Prima tutior est, quia in ea sequenda nullum est periculum violandæ legis naturalis. Secunda est minus tuta, quia in ea sequenda potest esse periculum transgrediendi legem naturalem. His præsuppositis, sit

ARTICULUS IV.

Utrum usus opinionis minus tuta licitus sit ei, cui opinio opposita & magis tuta, apparet verisimilior.

RESPONSIO.

Usus opinionis minus tuta, quamvis appareat multum verisimilis secundum se & absolute, illicitus est ei, cui opinio opposita & tutior, omnibus maturè ponderatis, apparet clarè & sensibilibiter verisimilior.

Prob. Operans secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, peccat. Ergo, &c. *Prob. ant.* Ille peccat, qui operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ. Sed qui operatur secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ. Ergo, &c. *Prob. min.* Operatur sine prudenti persuasione de bonitate operationis suæ, qui aut omnino non potest, aut non nisi imprudenter potest judicare, quod non existat, & è contra prudenter potest judicare, quod existat præceptum prohibens operationem, quam exercet. Atqui operans secundum opinionem minus tutam in facta hypothesi, non potest ad summum nisi imprudenter judicare, quod non existat præceptum, prohibens operationem, quam exercet. non enim potest ad summum nisi imprudenter judicare veram esse opinionem minus tutam, quam sequitur, & quæ negat præceptum illud existere (ex art. 1.) è contra verò potest prudenter judicare, quod existat præceptum, prohibens operationem quam exercet; potest enim prudenter judicare veram esse opinionem magis tutam, quam relinquit, & quæ præceptum illud existere affirmat (ex art. 3.) Ergo, &c.

Obj. 1. Sententia nostra imponit hominibus onus gravissimum & intolerabile. Neg. *Prob.* Imponit hominibus obligationem sequendi in omnibus opinionem tutiorem, quando in se & absolute verisimilior est, & consequenter quarendi semper, antequam operentur, utrum opinio tutior sit in se, & absolute verisimilior, an non. Atqui hoc est imponere hominibus onus gravissimum & intolerabile. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam opinio in se & absolute verisimilior, est ea, quæ talis est per sua momenta intrinseca, ut illis ritè examinatis & penetratis, tanquam vera communiter approbaretur à sapientibus. Atqui obligatio quarendi semper, utrum opinio tutior talis sit, an non, per sua momenta intrinseca, &c. est obligatio gravissima & intolerabilis: vires enim humanas saltem communiter excedit, certò investigare

in moralibus, quibus rationibus, ritè examinatis & penetratis, convincerentur, aut non convincerentur communiter sapientes: cum in moralibus tam diversa sint hominum etiam sapientum judicia, & passim quod ab uno approbatur tanquam verisimilior, ab alio velut minus verisimile reprobetur, ut certa docet experientia. Ergo, &c.

Resp. neg. maj. Nam solum imponimus hominibus obligationem sequendi opinionem tutiorem, quando apparet illis verisimilior, sive secundum se & absolute verisimilior sit, sive non; illisque similiter permitimus, ut, relicta tutiore, sequantur minus tutam, quando post debitam veritatis inquisitionem appareat illis verisimilior tutiore, sive sit absolute & secundum se verisimilior, sive non sit. Solum itaque volumus neminem exequi licetè rem, de qua dubitat, sine licita, an non, nisi prius diligenter inquirat, num re ipsa sit prohibita, an non, & post diligentem veritatis inquisitionem appareat illi clarè & sensibilibiter verisimilior, quod non sit prohibita, sicque maturè & prudenter judicet non esse prohibitam: ita ut si, facta diligenti veritatis inquisitione, appareat illi verisimilior, quod res prohibita sit, aut non magis appareat verisimile, quod non sit prohibita, quam quod sit, non possit rem illam licetè exequi; quia tunc non potest illam exequi cum prudenti judicio, quod sit licita: cum non possit illam exequi cum prudenti judicio, quod non sit prohibita.

Porro hæc doctrina non imponit hominibus onus intolerabile, nec illos obligat ad impossibile, sed solum, ut, quantum moraliter possunt, ad veritatem peritanti in omnibus, & in omnibus, quantum moraliter possunt, veritate duce, procedant, ut hac ratione, quantum possunt moraliter, semper insistant viis justitiæ, & voluntati divinæ, quæ est suprema morum regula, semper sese conforment. Quod sanè præstare non possunt secundum prudentem estimationem, nisi adhibita constanter morali diligentia ad veritatem in omnibus investigandam, semper & constanter in obscuris amplectantur id, quod sibi sine ulla sua culpa videbitur clarè & sensibilibiter majorem veri speciem præferre, quodque proinde maturè, prudenter & inculpabiliter judicabunt esse verum.

Obj. 2. Sententia nostra repugnat verbis illis Christi Matth. 11. *Jugum meum suave est, & onus meum leve.* *Resp. neg.* Nam lex evangelica dicitur à Christo jugum suave & onus leve, non quia possumus impunè transgredi ejus præcepta, quandiu verisimile est illa non existere, licet illa existere verisimilior sit; sed quia, 1. lex evangelica est lex charitatis & amoris, & amor id, quod aliunde grave & amarum est, gratum ac leve efficit, ut docet experientia. 2. Quia in lege evangelica nobis majora & frequentiora gratiæ auxilia suppeditantur, quibuscumque facilius mandata divina implere possumus, quam poterant homines in lege Mosaica, in qua gratiæ non tam abundantes erant. 3. Quia lex evangelica, præter præcepta moralia, ad quorum observationem homines semper obligati fuerunt, pauca alia positiva, à Christo lata, nec omnes Christianos generaliter obligantia, continet; cum è contra lex Mosaica innumerorum penè præceptorum Judæis imposuerit onus, quod vix ac ne vix quidem portare poterunt, ut testatur Petrus, Act. cap. 15.

Obj. 3. Sententia nostra injuriosa est summis Pontificibus: nam multis in casibus, secuti sunt opinionem minus tutam, licet minus verisimilem: multoties enim dispensarunt in casibus, in quibus minus erat verisimile summum etiam Pontificem posse dispensare. R. neg. *obj. Ad prob. R.* Ad summum Pontificem in concedendis dispensationibus aliquando à communiori tunc temporis sententia discessisse; sed addo non discessisse, nisi quia post sufficientem adhibitam in indaganda veritate diligentiam, opposita sententia apparuit illis clarè & sensibilibiter verisimilior, imò & fortassis unice vera per momenta intrinseca. Qui autem aliter sentiunt de summis Pontificibus, gravem illis injuriam faciunt, cum ajunt illos

illos opinionem minus tutam & minus verisimilem secutos esse in iis casibus, in quibus usus talis opinionis vergere poterat in grave damnum animarum.

Obj. 4. Sententia nostra repugnat regulæ juris, quæ dicit: *Semper in dubiis benigniora preferenda sunt.* R. neg. Imò è contra omnino consonat. Nam hæc regula loquitur de dubiis facti, & de iis casibus, in quibus agitur de pœna infligenda. In ejusmodi autem dubiis & casibus semper benignior pars est eligenda; quia, ut dicit regula 11. Juris in 6. *Cum sunt partium iura obscura*, propter æquales hinc inde probationes allegatas, ut explicat glossa, *reo favendum est potius, quam actori*; & tunc reo favendum est potius quam actori, quia, ut ait Juris axiomata, in dubiis tutior pars est eligenda, & in dubio favere reo potius, quam actori, tutius est. Nam in dubio favens actori, exponit se periculo condemnandi innocentem, quod intrinsecè malum est: verum favens reo, exponit se tantum periculo absolvendi nocentem, quod non est intrinsecè malum. Hæc igitur regula: *Semper in dubiis benigniora preferenda sunt*, fundatur in hoc axiomate: In dubiis tutior pars semper est eligenda. At si in dubiis, ac proinde quando in utraque contradictionis parte æqualis est verisimilitudo, tutior pars eligenda est, quantum magis eligenda est, quando pars tutior majorem habet verisimilitudinem?

Obj. 5. Sententia nostra adversatur Legi Benignitatis. de Legibus, in qua dicitur: *Benignius leges interpretanda sunt, quo voluntas earum conservetur.* R. neg. Nam sensus illius est, quod, si dubium occurrat de iustitia legis pro aliquo casu particulari, & omnibus maturè ponderatis, verisimilius appareat legem fore iustam, si casum illum particularem comprehendat, iudex tunc possit & debeat partem benignam amplecti, legem explicando, ne scilicet innocentem iniustum onus imponat, quod esset intrinsecè malum. Ex quo habemus in dubio iustitiæ legis partem tutiorem simul & verisimiliorem tenendam esse. Ergo similiter in dubio existentia legis pars tutior simul & verisimilior tenenda est.

Obj. 6. In facta hypothesi operans secundum opinionem minus tutam, & re ipsa falsam, ignorat invincibiliter legem, qua prohibetur ejus operatio. Ergo non peccat, sed licitè operatur. *Resp. neg. ant.* Non enim potest dici legem ignorare invincibiliter, qui potest prudenter judicare illam existere, & illam non existere aut omnino non potest, aut non potest nisi imprudenter judicare. At in præsentī hypothesi, in qua operanti, omnibus maturè ponderatis, clarè & sensibilibus verisimilibus apparet legem existere, potest operans prudenter judicare legem existere & non existere non potest ad summum nisi imprudenter judicare. Ergo operans in præsentī hypothesi secundum opinionem minus tutam, non ignorat invincibiliter legem, contra quam operatur, sed aut omnino non ignorat, aut nonnisi vincibiliter & culpabiliter ignorat: cum habeat proximam & expeditam potentiam ad determinatè & prudenter judicandam existentiam illius, & consequenter non solum possit, sed etiam debeat existentiam illius determinatè judicare. Unde quod dicitur, operantem in facta hypothesi suspendendo, ut potest, actum, quo determinatè judicat legem existere, habiturum ignorantiam, non quidem invincibilem, sed probabilem legis, & hac ratione excusatum iri à culpa sequendo opinionem minus tutam, tam ridiculum est & falsum, quam commodum.

Obj. 7. Operans in hypothesi facta secundum opinionem minus tutam, & contra legem etiam naturalem, excusatur à culpa per non sufficientem legis propositionem. *Resp. neg.* Nam lex naturalis ceteri debet sufficienter proposita illi, qui, omnibus maturè perpensis, potest prudenter & determinatè judicare legem illam existere, & è contra aut omnino non potest, aut nonnisi imprudenter judicare potest illam non existere.

Dices 1. Lex naturalis ceteri non potest sufficienter.

Simonæ Theol. Tom. I.

ter proposita ei, cui verisimile est illam non existere.

R. Hoc esse falsum, quando eidem simul verisimilius est illam existere, ut contingit operanti in hypothesi facta secundum opinionem minus tutam. Et verò ad sufficientem legis naturalis propositionem vel factis est, ut, veritate diligenter indagata, verisimilius appareat illam existere, vel requiritur ut certum sit illam existere. Non secundum. Ergo primum. *Prob. min.* Nam 1. cum lex naturalis non obliget, nisi post sufficientem propositionem, sequeretur nunquam legem naturalem obligare, nisi cum certum & evidens est illam existere. Quod est intolerabiliter laxum. Item sequeretur licitum esse usum opinionis minus tutæ, quandiu retinet aliquid verisimilitudinis: tandiu enim opinio tutior, & legem affirmans, & consequenter existentia legis non est certa & evidens, & ita tandiu lex non est sufficienter proposita, si ad sufficientem illius propositionem certitudo & evidentia requiritur. Quod autem licitus sit usus opinionis minus tutæ, quandiu retinet aliquid verisimilitudinis, meritò damnatum est ab Innocentio II. 2. Lex naturalis quoad maximam sui partem lata esset à Deo inutiliter; quia, ut manifestum est ex diffidiis Doctorum circa innumeros penè casus, lex naturalis quoad maximam sui partem non potest cognosci nisi verisimiliter, & ita non potest quoad maximam sui partem sufficienter proponi, nec proinde obligare, si ad sufficientem propositionem requiritur certitudo & evidentia.

Dices 2. Supponitur opinionem minus tutam niti autoritate multorum piorum ac doctorum virorum, & consequenter existentiam legis negari à multis piis ac doctis viris. Atqui lex non est sufficienter proposita, hoc ipso quod à multis piis ac doctis viris negatur existere. Ergo, &c. *Ref. neg. min.* Nam si verum esset, quod lex naturalis non sit sufficienter proposita respectu omnium, hoc ipso quod à multis piis ac doctis viris negatur existere, posset quilibet impunè transgredi legem, quam ob majorem verisimilitudinem positivè & prudenter judicaret existere. Tandiu enim lex impunè violatur, quandiu non obligat; & tandiu non obligat, quandiu non est sufficienter proposita. Consequens est manifestè absurdum. Ergo, &c. Item hoc ipso quod quis sciret in aliquo puncto Doctores inter se dissidere circa legis naturalis existentiam, posset sine ulteriori examine in operando sequi licitè opinionem minus tutam, & existentia legis adversantem: hoc ipso enim sciret vel re ipsa non esse legem, vel certè non obligare defectu sufficientis propositionis. Consequens sanæ doctrinæ repugnat. Sed ad plenam præsentis difficultatis solutionem,

Dico 1. Legem naturalem non esse sufficienter propositam respectu multorum piorum ac doctorum virorum illorum, quorum autoritate niti supponitur opinio minus tuta; quia, ut suppono, post maturam veritatis inquisitionem, opinio negans legis existentiam apparet eis verisimilior, & idcirco positivè & prudenter judicant legem non existere. 2. Legem illam naturalem similiter non esse propositam sufficienter respectu aliorum, in quorum mente opinio minus tuta eundem statum habet, quem habet in mente doctorum illorum, qui hanc opinionem ut veram defendunt, hoc est, respectu aliorum, quibus, postquam omnia maturè considerarunt, propter doctorum illorum autoritatem & rationes, vel alias à se inventas, opinio minus tuta apparet quoque verisimilior, & idcirco veram esse, & consequenter legem non existere, positivè & prudenter judicant. 3. At legem esse sufficienter propositam respectu aliorum omnium, quibus post debitum veritatis examen, quod nunquam nisi culpabiliter prætermitti potest, opinio tutior & legem affirmans apparet verisimilior, quique proinde possunt positivè & prudenter judicare legem existere, & aut omnino non possunt, aut non possunt nisi imprudenter judicare illam non existere. Sed contra hanc doctrinam

Dices. Lex est communis omnibus. Ergo vel omnes, vel nullum obligat. *Resp.* Lex, quamvis sit pro omnibus lata, non tamen debet obligare omnes, nisi omnibus sufficienter proponatur. Unde si non omnibus, sed aliquibus tantum proponitur sufficienter, quia non omnibus, etiam post debitam veritatis inquisitionem, sed aliquibus tantum opinio affirmans legem apparet verisimilior, & ita non omnes, sed aliqui tantum possunt & debent positivè judicare legem existere, lex non omnes, sed illos aliquos tantum debet obligare, & obligat, nec aliud postulat recta ratio, aut bonum communitaris.

Obj. 8. Operans in casu proposito secundum opinionem minus tutam, & contra legem, est in possessione libertatis suae. Ergo excusatur à peccato. Ad solutionem duplex hic potest & debet distinguere libertas, scilicet libertas facti, & libertas juris. Libertas facti est potentia physica operandi vel non operandi pro arbitrio secundum opinionem minus tutam, & contra legem, ad quam libertatem sufficit immunitas ab antecedenti ad unum determinatione. Libertas juris est facultas licitè & impunè operandi secundum opinionem minus tutam, & contra legem. Ad hanc autem libertatem tria requiruntur. 1. Ut operans, antequam operetur, diligenter inquirat veritatem. 2. Ut per hanc inquisitionem invenerit momenta sibi verisimiliora pro non existentia, quam pro existentia legis. 3. Ut vi momentorum illorum formet firmum & determinatum judicium, quo positivè judicet operationem hic & nunc exercendam, non esse lege prohibitam; hac enim solum ratione habere potest judicium practice practicum prudens & certum de bonitate operationis hic & nunc exercendae. His autem praesuppositis,

Ad obj. Resp. Operantem secundum opinionem minus tutam & contra legem in casu proposito, habere quidem libertatem facti; unde peccare convincitur, operando secundum opinionem minus tutam, & contra legem, nisi aliunde excusetur: at non habere libertatem juris; cum in casu proposito non opinio minus tuta & negans legem, sed opinio tutior & legem affirmans, appareat illi verisimilior, omnibus maturè consideratis.

Dices. Operans non potest privari libertate juris circa operationem aliquam, nisi per certam existentiam legis, operationem illam prohibentis. Atqui existentia legis non est certa, quandiu opinio illam negans apparet multum verisimilis, & nixa fundamento secundum se & absolute gravi, quale est illud omne, quod vim habet multos sapientes ad assensum permovendi. Talis autem est in casu proposito opinio minus tuta, & negans legem. Ergo in casu proposito operans liber est libertate juris ad operandum secundum opinionem minus tutam, & contra legem.

Resp. Neg. maj. Nam hoc ipso operans privatur libertate juris circa operationem aliquam, quod dubium est, utrum existat, an non, lex prohibens operationem illam; hoc ipso enim dubium est, utrum operatio illa sit mala, an non, & consequenter hoc ipso operans privatur facultate operationem illam licitè & impunè exercendi. Nam certum est operantem peccare, si operatur dubius & incertus, utrum operatio quam exercet, mala sit, an non. A fortiori operans hoc ipso privatur libertate juris circa operationem aliquam, quod, omnibus maturè perpensis, illi verisimilior est, quod existat lex prohibens operationem illam; hoc ipso enim illi verisimilior est, quod operatio illa sit mala. Plus autem est, verisimilior esse, quod operatio sit mala, quam praecise dubium esse, utrum mala sit, an non; & consequenter si operans privatur libertate juris in dubio existentiae legis, à fortiori privatur in majori illius verisimilitudine.

At inquit. In dubiis melior est conditio possidentis. *Resp.* Hoc axioma non habere locum, nisi in materia iustitiae, quando duo vel plures inter se de

dominio alicujus rei litigantes, aequales allegant rationes, praescindendo à continuata possessione: tunc enim continuata possessio & certa facit, ut jus possidentis sit melioris conditionis. Quod certe non juvat causam adversariorum. Et verò in dubio existentiae legis operationem aliquam prohibentis, vel nulla est possessio libertatis juris circa operationem illam, vel certe non est, nisi dubia. Possessio autem libertatis juris dubia operantem excusare non potest à peccato; peccat enim, qui operatur dubius & incertus, utrum operationem, quam exercet, possit licitè & impunè exercere, an non.

Obj. 9. Potest operans in facta hypothese habere judicium practice practicum, quo certò & evidenter judicet, sibi licitum esse hic & nunc usum opinionis minus tuta. *R. neg.* Nam cum operationem, hic & nunc exercendam secundum opinionem minus tutam, licitam esse, & non esse lege prohibitam, sint unum & idem, non potest operans certò & evidenter judicare, operationem hic & nunc exercendam secundum opinionem minus tutam, sibi licitam esse, si non potest certò & evidenter judicare, operationem hic & nunc exercendam secundum opinionem minus tutam, non esse lege prohibitam. Atqui hoc non potest operans in facta hypothese, in qua post maturam veritatis investigationem, certò & evidenter judicat, verisimilior esse, quod existat lex prohibens operationem hic & nunc exercendam secundum opinionem minus tutam. Manifestè enim repugnat, quod intellectus certò & evidenter judicet, verisimilior esse, quod existat lex prohibens operationem, & simul certò ac evidenter judicet, non existere legem prohibentem operationem. Ergo, &c.

Obj. 10. Operans in facta hypothese secundum opinionem minus tutam, operatur secundum opinionem probabilem. Sed qui operatur secundum opinionem probabilem, licitè operatur. Ergo, &c.

Prob. maj. Operatur, ut supponitur, secundum opinionem, quam defendunt multi pii ac docti viri, & quae proinde nititur fundamento etiam secundum se & absolute gravi. Ergo operatur secundum opinionem verè probabilem. *Resp. neg. maj. Ad prob. R. neg. conseq.* Quia opinio etiam multum verisimilis, & nixa fundamento secundum se & absolute gravi, ut apparet ex eo, quod à multis piis & doctis viris defendatur, non est probabilis, sed verè improbabilis respectu operantis, cui, omnibus ritè ponderatis, opposita apparet ut verisimilior, aut saltem ut aequè verisimilis, quia tunc operans, aut omnino non potest, aut ad summum non potest nisi imprudenter assensu illam approbare ut veram. Unde tunc sola opposita tutior verè probabilis est respectu operantis, quia sola ut vera prudenter approbati potest ab operante.

At inquit. Opinio minus tuta verè probabilis est respectu multorum illorum piorum ac doctorum virorum, à quibus defenditur. Ergo & respectu operantis in facta hypothese. *Resp. neg. conseq.* Nam est verè probabilis respectu piorum & doctorum illorum, quia potest ab illis prudenter approbati ut vera: potest autem, quia omnibus maturè penlatis, apparet illis clarè & sensibilibiter verisimilior, opposita tutiori nisi enim talis appareret illis, non eam ut veram defenderent, rejecta opposita tutiore; cum, ut supponitur, sint pietate & sapientia praediti. Propter eandem rationem eadem opinio verè probabilis est respectu aliorum omnium, in quorum mente eundem habet statum, quem habet in mente piorum illorum & doctorum virorum. At respectu eorum, in quorum mente non praefert verisimilitudinem clarè & sensibilibiter majorem, qualis est operans secundum eam in casu proposito, est verè improbabilis, quia ab eis non ut vera prudenter approbati, sed e contra ut falsa prudenter improbari potest.